

**ԴԱՍԱԽՈՍՆԵՐԻ ԱՆՁՆԱՅԻՆ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ,
ԻՆՔՆԱԶԱՐԳԱՑՄԱՆ և ԿԱԶՄԱԿԵՐԴԱԿԱՆ ՈՒՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ՀԱՄԱՀԱՐԱՔԵՐԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ**

ՎԱՐԴԻՆԵ ՄԵՍՐՈՔՅԱՆ

ՀՀ պետական կառավարման ակադեմիայի հոգեբանության
և քաղաքագիտության ամբիոնի ասպիրանտ,
«Ժեստ» հոգեբանական կենտրոնի հոգեբան
Vardine.mesropyan@mail.ru

Համառոտագիր

Ժամանակակից հասարակությունը դասախոսի առջև դնում է խնդիրներ, որոնք չեն սահմանափակվում միայն մասնագիտական գիտելիքով և հմտություններով, այլ նաև՝ նրանով, որ ուսումնական գործընթացում անհրաժեշտ է ձևավորել հաջողության մոտիվացիա, ինքնուրույնություն: Անդրադառնալով դասախոսների մասնագիտական պատրաստվածությանը և պիտանելիությանը՝ կարող ենք ասել, որ այն անձի կենսագործունեության անբաժանելի մասն է կազմում: Մասնագիտական պատրաստվածությունը անվերջանալի, մշտապես փոփոխվող և զարգացող գործընթաց է: Այն կարող է ընթանալ ողջ կյանքում և ունենալ որակական փոփոխություններ, և այդ է պատճառը, որ դասախոսի ինքնազարգացումը, ինքնակատարելագործման խնդիրը չափազանց արդի խնդիր է մասնագիտական պիտանելիության հարցում: Հոդվածում ներկայացված է դասախոսների անձնային որակների, ինչպես նաև նրանց ինքնազարգացման ունակությունների հարցարանի փորձարարական հետազոտության արդյունքների համահարաբերակցության ուսումնասիրությունը: Հոդվածի նպատակն է՝ պարզել դասախոսների անձնային որակների և ինքնազարգացման առանձնահատկությունների միջև առկա փոխկապվածությունը: Դասախոսների մոտ միջին ցուցանիշներով բարձր են գտնվել հետևյալ անձնային գործոնները՝ շփվողականություն, բարեխղճություն, հուզական կայունություն, համարձակություն, երազկոտություն և ռադիկալիզմ: Ինքնազարգացման թեստի ցուցանիշներով դասախոսների մոտ գրանցվել է միջինը 61 բալ, որը վկայում է այն մասին, որ դասախոսները կարողանում են ինքնիրացնել սեփական հնարավորությունները, ինքնազարգանալ՝ մասնագիտական աճի համար: Հաղորդակցման և կազմակերպչական ունակություններից բնորոշ են ուղղվածությունը, գործնականությունը, ինքնավստահությունը, հոգեբանական տակտը: Համահարաբերակցական կապերի բացահայտումը հնարավորություն է

տալիս փաստելու, որ դասախոսները ունեն տակտի զգացողություն, ինքնավստահ են շփվող, կարող են ցուցաբերել կազմակերպչական ունակություններ: Դասախոսները իրենց զարգացման, առաջխաղացման ընթացքում ունենում են մոտիվացիայի պակաս, անինքնավստահություն, կարող են ցուցաբերել հակադրական վարք, բարձր է նաև տագնապայնությունը:

Բանալի բառեր և բառակապակցություններ՝ անձնային առանձնահատկություն, ինքնազարգացում, հաղորդակցում, կազմակերպչական ունակություններ, համահարաբերակցություն, փորձարարական հետազոտություն, արդյունք:

СООТНОШЕНИЕ ЛИЧНОСТНЫХ ХАРАКТЕРИСТИК ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ, ИХ САМОРАЗВИТИЯ И ОРГАНИЗАТОРСКИХ СПОСОБНОСТЕЙ

ВАРДИНЕ МЕСРОБЯН

Академия государственного управления
Республики Армения аспирант, кафедра психологии и политологии
Психолог Психологический центр “Жест”

Аннотация

Современное общество ставит перед преподавателем задачи, которые не ограничиваются только профессиональными знаниями и умениями, но и тем, что в образовательном процессе необходимо формировать мотивацию на успех, самостоятельность. Говоря о профессиональной подготовке и пригодности преподавателя, можно сказать, что это неотъемлемая часть жизни человека. Профессиональное обучение – это бесконечный, постоянно меняющийся и развивающийся процесс. Оно может продолжаться на протяжении всей жизни и иметь качественные изменения, и именно поэтому вопрос саморазвития, самосовершенствования преподавателя является чрезвычайно актуальным с точки зрения профессиональной пригодности.

В статье представлены результаты исследования взаимосвязи между личностными качествами преподавателей и результатами экспериментального исследования опросника способностей преподавателей к саморазвитию. Цель статьи - выявить взаимосвязь между личностными качествами преподавателей и особенностями саморазвития. Среди преподавателей по средним показателям были выделены следующие личностные факторы: коммуникабельность, добросовестность, эмоциональная устойчивость, смелость, мечтательность и радикализм. По показателям теста на саморазвитие преподаватели набрали в среднем 61 балл, что доказывает, что преподаватели способны реализовывать собственные возможности, саморазвиваться для профессионального роста. По показателям теста, определяющим коммуникативные и организаторские способности, лидировали: целеустремленность, практичность, уверенность в себе, психологический такт. Выявление коррелятивных связей экспериментального исследования позволит доказать, что преподаватели обладают чувством такта, являются уверенными в себе коммуникаторами, могут демонстрировать организаторские способности. В процессе своего развития и продвижения у преподавателей наблюдается недостаток мотивации, неуверенность, может проявляться противоречивое поведение, а также высокая тревожность.

Ключевые слова и словосочетания: личностная характеристика, саморазвитие, общение, организаторские способности, соотношение, экспериментальное исследование, результат.

CORRELATION OF TEACHERS' PERSONAL CHARACTERISTICS, SELF-DEVELOPMENT AND ORGANIZATIONAL ABILITIES

VARDINE MESROBYAN

Public Administration Academy of the Republic of Armenia,
Department of Psychology and Political Science,
Psychologist at Zhest Psychological Center

Abstract

Modern society sets the teacher tasks that are not limited only to professional knowledge and skills but also in the educational process; it is necessary to form motivation for success and independence. In terms of the training and suitability of trainers, this is an integral part of human life. Professional training is a never-ending, ever-changing process. It can continue throughout life and have qualitative changes; therefore, the question of teacher self-development is extremely relevant regarding professional competence. The research results regarding the relationship between the personal qualities of teachers and the results of an experimental study of a questionnaire of their abilities for self-development are discussed in the article. The purpose of the article is to find out the relationship between the personal qualities of teachers and the characteristics of self-development. Among teachers, the following personal factors were high on average: sociability, honesty, emotional stability, courage, daydreaming and radicalism. According to the indicators of the test for self-development, teachers scored an average of 61 points, proving that teachers can realize their capabilities and develop themselves for professional growth. According to the test determining communication and organizational skills, the following qualities were high: purposefulness, practicality, self-confidence, and psychological tact. Identification of the correlative links of the pilot study will prove that teachers have a sense of tact, self-confident communicators, and can demonstrate organizational skills. In their development, the teachers lack motivation and self-confidence and may exhibit contradictory behaviour and anxiety.

Keywords and phrases: personal characteristics, self-development, communication, organizational skills, correlation, experimental research, result .

Ներածություն

Թեմայի արդիականությունը պայմանավորված է նրանով, որ ժամանակակից դասախոսը ոչ միայն պետք է լինի գիտելիքի կրող, այլև գրագետ լինի տարբեր ոլորտներում, ունենա այնպիսի անձնային, հոգեբանական հատկանիշներ, որոնք թույլ են տալիս հաջողությամբ հաղթահարել մասնագիտական գործունեությունը:

Հոդվածի նպատակն է՝ բացահայտել դասախոսների անձնային որակները, հաղորդակցման և կազմակերպչական ունակությունները, ինչպես նաև՝ նրանց ինքնազարգացումը և ցույց տալ դրանց միջև առկա փոխապա-

մանավորվածությունը: Հիմնահարցի արդիականությունը ոչ թե դասախոսների որակների միջին արտահայտվածությունը բացահայտելն է, այլ որակների միջև առկա փոխկապվածությունը բացահայտելն է, ինչը հիմք է ծառայելու նրանց համար վերապատրաստման ծրագիր ստեղծելու:

Հետազոտական ընտրանքը բաժանել ենք երկու խմբի՝ դասախոսներ և տարբեր մասնագիտություններ ունեցող մարդիկ: Միջին տվյալների հավաստիությունը հիմնավորելու համար իրականացրել ենք համահարաբերակցական վերլուծություն դասախոսների անձնային առանձնահատկությունների, ինքնազարգացման ունակությունների, հաղորդակցման և կազմակերպչական ունակությունների ցուցանիշների միջև: Փորձարարական ընտրանքը երկու խմբերում եղել է 50 անձ: Հետազոտությանը մասնակցել է ընդհանուր 100 անձ:

Տեսամեթոդական հիմքեր

Դասախոսի մասնագիտական գործունեության և անհատական որակները գտնվում են փոխադարձ կապի մեջ: Աշխատանքային գործունեությունը, որը ներկայացնում է դասախոսի համար հատուկ պահանջներ, ստիպում է նրան զարգացնել որոշակի անհատական մասնագիտական որակներ: Եվ հակառակը, նոր իմաստ են ձեռք բերում անհատական որակները, որոնք իրացվում են դասախոսի մասնագիտական գործունեության մեջ և ապահովում նրա հաջողությունը: Այս ամենից ելնելով՝ մենք մեր աշխատանքում գլխավոր խնդիր ենք դիտարկել հենց այս կապի ուսումնասիրումը՝ անձնային և մասնագիտական որակների համահարաբերակցությունը՝ ինքազարգացում, կազմակերպչական ունակություններ և դրանց ազդեցությունը աշխատանքային գործունեությունում:

Այժմ դիտարկենք դասախոսի անձի վերաբերյալ մի շարք տեսություններ, որպեսզի ցույց տանք նրանց համար կարևոր անձնային որակները:

Ըստ Ֆ.Ն. Գոնոբովի՝ «Դասախոսի աշխատանքում հաջողության հասնելու համար կարևոր է որոշակի փոխազդեցություն նրա անհատական գծերի և կարողությունների դրսևորման մեջ: Սովորաբար դրանք փոխազդեցության մեջ են մասնագիտական գործունեության մեջ և կախված հանգամանքներից կարող են դրսևորվել: Որոշակի որակների դրսևորման ժամանակ կարևոր է հաշվի առնել որոշակի չափանիշներ» [1, էջ 97-104]:

Ըստ Վ. Ս. Մերլինի՝ անհատականությունը մի շարք որակների համախումբ է՝ անհատական-հոգեբանական և սոցիալ-հոգեբանական: Անհատական-հոգեբանական որակների մեջ նա դիտարկում է անձի ֆիզիոլոգիան,

բնավորությունը, խառնվածքը, հետաքրքրությունները, դրդապատճառները և այլն [2, էջ 254]: Սոցիալ-հոգեբանական որակների մեջ մտնում է անձը՝ որպես հասարակության անդամ, հասարակության մեջ կայացման ճանապարհը, գործունեությունը, սոցիալական ակտիվությունը: Վերլուծելով այս մոտեցումը՝ կարող ենք փաստել, որ այս հատկանիշների համահարաբերակցությունը չափազանց կարևոր է դասախոսի գործունեության մեջ: Մասնագիտական գործունեությունում են դրսևորվում անձի անհատական առանձնահատկությունները, ստեղծված իրավիճակում անձի հուզական կայունությունը, խնդիրներ լուծելու ճկունությունը, կոնֆլիկտները կառավարելու ունակությունը:

Ուշագրավ են Կ. Լևինի, Ա. Մասլոուի, Գ. Մյուրեյի, Գ. Օլպորտի, Կ. Ռոջերսի մոտեցումները, որոնք անձը դիտարկում էին դինամիկ կառույց, որի հիմքում ընկած էր անձի յուրօրինակության գաղափարը: Անձի կառուցվածքի հիմքում ընկած է ես-կոնցեպցիան, որը ձևավորվում է արտաքին աշխարհի հետ ունեցած փոխհարաբերությունների հաշվին և կարգավորում է վարքը: Առանձնակի նշանակություն ունի մոտիվացիան, որի շնորհիվ էլ իրականանում է անձի կայացումը [3, էջ 336]:

Համաձայն Ե. Կլիմովի՝ դասախոսի մասնագիտությունը պատկանում է «մարդ-մարդ» տիպին, ինչն էլ բնորոշվում է հետևյալ որակներով՝ կառավարել, ուսուցանել, կրթելու կարողություն, լայն աշխարհայացք, լսելու ունակություն, դիմացինի հուզական վիճակի գիտակցում, կարեկցելու ունակություն, բարդ իրավիճակներում արագ կողմնորոշում, ինքնակարգավորում [4, էջ 47]:

Ըստ Բ. Ֆ. Լոմովի՝ մասնագիտական-մանկավարժական ուղղությունը՝ որպես դասախոսի անձը ձևավորող հատկություն, մեծապես կախված է նրա նպատակներից, դրդապատճառներից, պահանջմուքներից, կարողություններից, սյուբեկտիվ վերաբերմունքից: Դիտարկելով Ն. Վ. Կուզմինի, Զ. Հոլանդի, Լ. Ֆ. Սպիրինի տեսակետները՝ կարող ենք նույնպես փաստել, որ մանկավարժական գործունեությունում գերիշխող է դասախոսի անձը: Անձի անհատական հատկանիշների շնորհիվ է կառուցվում մանկավարժական գործունեությունը [5, էջ 313]:

Մասնագիտական զարգացման տեսություններում արտասահմանյան հեղինակները առանձնացնում են մասնագիտական կողմնորոշման հետևյալ տիպաբանությունը՝ «հետաքրքրություն առարկայի նկատմամբ», «հետաքրքրություն դեպի անձը», «հետաքրքրություն գործնական աշխատանքի նկատմամբ» «հետաքրքրություն տեսական աշխատանքի նկատմամբ»:

Արտասահմանյան հոգեբանական աշխատանքներում և հետազոտություններում հաճախ ենք հանդիպում «ինքն» կամ «ինքնա» (self) կիրառությանը, որն առավել բնորոշվում է որպես անձնային համակարգ (self-system), և որի օգնությամբ մարդը կարողանում է տարբերակել ներանձնային և արտաքին օբյեկտիվ երևույթների փոխկապակցվածությունը [6, էջ 122-127]:

Վերլուծելով վերը նշված տեսական մոտեցումները՝ կարող ենք փաստել, որ դասախոսի անձը իր մասնագիտական գործունեության անբաժան մասն է կազմում: Դասախոսի անձը պայմանավորվում է ինչպես անհատական առանձնահատկություններով, այնպես էլ սոցիալական գործոններով: Այս փոխազդեցության գլխավոր արդյունքը կրթության ներքին բովանդակությունն է, սովորողների ներգրավվածությունը դեպի գիտություն՝ որպես կրթական գլխավոր դերակատարների: Այնուամենայնիվ, դարձյալ մեկ անգամ ևս նշենք դասախոսների այն անձնային որակները, որոնք դուրս ենք բերել տեսական վերլուծության արդյունքում: Դասախոսի առաջնային անձնային որակներն են՝ կառավարման ունակություն, ուսուցանելու կարողություն, հուզական կայունություն, դիմացիոն լսելու ունակություն, սեփական հույզերը կառավարելու, ճանաչելու ունակություն, ինքնատիրապետում, ինքնազարգացում, ինքնակարգավորում, մոտիվացիա, դիտողականություն, արագ կողմնորոշվելու ունակություն, բարոյականություն, արժեքներ, կոնֆլիկտները կառավարելու ունակություն և այլն [8]: Այս որակներն են արտահայտվում դասախոսների մասնագիտական գործունեության մեջ:

Ուսումնասիրության մեթոդներ

Համաձայն առաջադրված նպատակի, վարկածի և խնդիրների՝ մեր կողմից կազմվել է ուսումնասիրության ռազմավարություն: Տեսական վերլուծության վրա հիմնվելով՝ նպատակահարմար ենք գտել օգտագործել հիմնահարցի հոգեբանական աղբյուրների վերլուծություն, զրույց, կոնտենտ վերլուծություն, ինչպես նաև թեստավորման և հարցարանի մեթոդները՝ որպես հետազոտության հիմնական գործիքներ: Հոգեբանական թեստավորման մեթոդը թույլ է տալիս գնահատել հետազոտվողի որոշակի անձնային որակներ: Թեստավորման մեթոդը դասվում է հոգեբանական հետազոտության օբյեկտիվ մեթոդիկաների խմբին: Այն հետազոտվող անձի հատկությունների, տարբեր բնութագրիչների չափման ընթացակարգ է [7, էջ 288]:

Ելնելով առաջադրված նպատակից՝ ընտրվել են հետևյալ մեթոդիկաները՝ դասախոսների ինքնազարգացման ունակությունների բացահայտման հարցարան, Կետտելի «Անձնային առանձնահատկությունների» բացա-

հայտման հարցարան, հաղորդակցման և կազմակերպման ունակությունները որոշող թեստ:

Ստացված արդյունքներ

Այժմ ներկայացնենք տվյալները աղյուսակի տեսքով, որպեսզի կարողանանք իրականացնել երկու խմբերի համահարաբերակցական վերլուծությունը:

Աղյուսակ 1

Դասախոսներ		Մասնագետներ	
Մ-միջին արժեք	T ցուցանիշ	Մ- միջին արժեք	Տ-ստանդարտ շեղում
8	1.36	9	1.46
3	3.11	4	1.26
7	2.34	8	2.21
6	1.43	5	1.71
5	2.51	6	1.80
9	1.01	10	1.82
8	1.78	7	1.97
7	1.31	8	2.12
5	1.89	6	1.50
7	0.55	8	2.44
6	1.46	6	2.22
6	1.41	6	1.90
8	0.25	8	1.84
5	0.79	5	2.00
7	6.17	9	1.68
5	0.17	5	2.12
7	6.57	9	2.03

Ինչպես երևում է, աղյուսակում՝ մասնագետների խմբում, բարձր են եղել հետևյալ անձնային որակները՝ շփվողականություն, հուզական կայունություն, բարեխղճություն, վարքի բարձր հսկողություն, ինքնագնահատական: Եվ որպեսզի կարողանանք հետազոտական երկու խմբերի ցուցանիշների միջին արժեքների միջև գոյություն ունեցող էական տարբերությունների մասին վերլուծություն իրականացնել՝ հաստատել կամ հերքել, գործածել ենք մաթեմատիկական վիճակագրության մեջ հայտնի Ստյուդենտի t չափանիշը: Ինչպես ցույց են տալիս ցուցանիշները, ինտելեկտի նշանակալիության մակարդակ 0.01 df=11, դասախոսների և մասնագետների խմբերի

մոտ կա էական տարբերություն, դասախոսների մոտ ոչ միշտ է, որ բարձր է ինտելեկտը, որը խոսում է այն մասին, որ ցածր ստենը դժվար է ընկալում նոր հասկացություններ, ամեն ինչ հասկանում է բառացիորեն և որոշակի: Մտածողությունը հստակ է և պատկերավոր, գործում է ինտուիտիվ, քան տրամաբանորեն: Ստացված ցուցանիշը կոտրում է նաև այն դիրքորոշումը, որ դասախոսները միշտ ունեն բարձր ինտելեկտ: Հուզական կայունության ցուցանիշը վկայում է այն մասին, որ դասախոսների մոտ կարող է նկատվել հուզական անհավասարակշիռ վիճակ. կարող են ցուցաբերել կոնֆլիկտային վարք: Վարքի վերասկողության և ցուցանիշը՝ նշանակալիության մակարդակ 0.001 df=5, և ինքնագնահատականի ցուցանիշը փաստում են այն, որ երկու խմբերում հենց այս անձնային որակների միջև կան էական տարբերություններ: Ու երկու խմբերի ստացված միջին տվյալներով մասնագետների խմբում ավելի բարձր են վերը թվարկված որակները:

Իրականացրել ենք նաև համահարաբերակցական վերլուծություն դասախոսների անձնային որակների, ինքազարգացման միջին ցուցանիշների և կազմակերպչական ունակությունների միջին ցուցանիշների միջև:

Ցուցանիշների համահարաբերակցական կապերը.

Աղյուսակ 2

n=50

$P < 0,05^*$ $P < 0,01^{**}$ $P < 0,001^{***}$

Դոմինանտություն	Ռադիկալիզմ	$r = -,309^{**}$	
Ուղղվածություն	Նրբազգացություն	$r = ,263^*$	
Գործնականություն	Երազկոտություն	$r = -0,275$	
Կախվածություն	Տազնապայնություն	$r = 364^{**}$	
Ինքնազարգացում	Ինքնավստահություն	$r = -320^{**}$	
Ինքնազարգացում	Զիջողակ նություն	$r = -413^{***}$	
Ինք ազարգացում	Պահանջկոտություն	$r = -,283$	

Համահարաբերակցական վերլուծությունը ցույց տվեց, որ բացասական կոռելյացիոն կապ է առկա դոմինանտության և ռադիկալիզմի միջև $r = -,309^*$, որը վկայում է այն մասին, որ որքանով դասախոսները ձգտում են իշխանության, պահպանողական են կանոնների, սկզբունքների գիտելիքի հարցում: Երբեմն կարող են ցուցաբերել հակադրող վարք նոր գաղափարների, փոփոխությունների հանդեպ: Ուղղվածության և նրբազգացության միջև առկա է դրական կապ $r = ,263^*$, որը վկայում է այն մասին, որ դասախոսները զգայուն են, տպավորվող, կարող են ունենալ տրամադրության կտրուկ տատանումներ, երազկոտ են: Կարող են համատեղել իրենց ուժերը կոլեկտիվի ընդհանուր նպատակների

կենտրոնացման համար: Պատասխանատու են, վստահելի սեփական որոշումների համար: Գործնականության և երազկոտության միջև առկա է բացասական կապ $r = -0,275$, որը վկայում է այն մասին, որ դասախոսները ցուցաբերում են հարմարվողական վարք, փորձում են զարգացնել իրենց գործնական հմտությունները, իրատեսական են, ոչ երազկոտ: Երազկոտության հակառակ բևեռը դարձյալ գործնականությունն է, որը դարձյալ վկայում է այն մասին, որ դասախոսները ունեն գործնական խնդիրները արագ լուծելու կարողություն, միտված են դեպի արտաքին իրականության կողմնորոշում: Կախվածության և տագնապայնության միջև առկա է դրական կապ $r = 364^{**}$, որը խոսում է այն մասին, որ դասախոսները ցուցաբերում են հնազանդություն, հարմարվողական վարք, լինում են անինքնավստահ սեփական ուժերի և հնարավորությունների հարցում: Բացակայում է ինքնուրույնությունը, շատ հաճախ ենթարկվում են ուրիշների կարծիքին, ինչից էլ առաջանում է տագնապայնություն, որը դարձյալ փաստում է դասախոսների անհանգստության, խոցելիության մասին, ունենում են տրամադրության տատանումներ, վախ ուրիշների հավանության չարժանանալու: Բարձր է արտահայտված նաև սեփական անձի նկատմամբ դժգոհությունը:

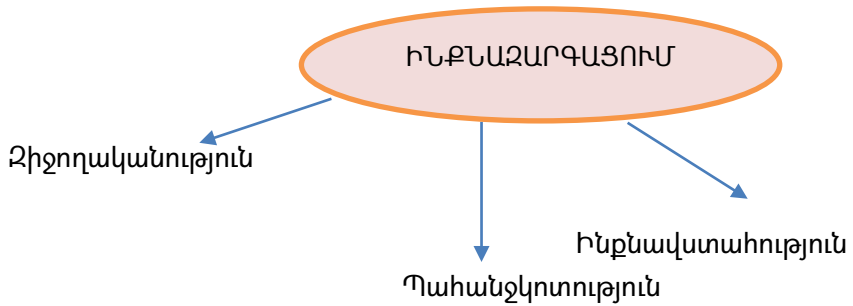
Ինքնազարգացման և ինքնավստահության միջև առկա է բացասական կապ $r = -320^{**}$, ինչը խոսում է այն մասին, որ դասախոսները իրենց մասնագիտության առաջխաղացման և զարգացման ընթացքում ունենում են անինքնավստահություն, իսկ եթե բարձր է արտահայտված ինքնավստահությունը, ուրեմն այս դեպքում չեն գնում ինքնազարգացման:

Ինքնազարգացման և զիջողականության միջև առկա է բացասական կապ $r = -413^{***}$, ինչը վկայում է այն մասին, որ դասախոսները ինքնազարգացման դեպքում ցուցաբերում են առանց վեճի զիջելու պատրաստականություն, համաձայն են ուրիշի կարծիքի հետ և ենթարկվում են նրանց ազդեցությանը: Նկատվում է նախաձեռնողականության պակաս, սեփական ինքնազարգացման հարցում: Որքան շատ է զիջում, այնքան բարձր է տագնապայնությունը, վախը սեփական ունակությունների և գիտելիքի հարցում:

Ինքնազարգացման և պահանջկոտության միջև դարձյալ առկա է բացասական կապ $r = -283$, ինչը դարձյալ փաստում է այն, որ դասախոսները իրենց զարգացման, մասնագիտական առաջխաղացման հարցում պահանջկոտ չեն, բավարարվում են իրենց ունեցած գիտելիքով:

Հեշտությամբ գնում են զիջումների, չեն ցուցաբերում համառություն, պատրաստակամություն դեպի մասնագիտական զարգացում:

Հետևաբար կարող ենք դուրս բերել հետևյալ որակները, որոնք առկա են դասախոսների մոտ որպես հիմնական որակներ՝

Եզրակացություն

Ամփոփելով փորձարարական արդյունքների տվյալները՝ կարող ենք ասել, որ դասախոսների մոտ բարձր են գտնվել հետևյալ անձնային որակները՝ շփվողականություն, բարեխղճություն հուզական կայունություն, համարձակություն, երազկոտություն և ռադիկալիզմ: Դասախոսները ունեն տակտի զգացողություն, ինքնավստահ են, կարող են ցուցաբերել կազմակերպչական ունակություններ: Դասախոսները իրենց զարգացման, առաջխաղացման ընթացքում ունենում են մոտիվացիայի պակաս, անիքնավստահություն, կարող են ցուցաբերել հակադրական վարք, բարձր է նաև տագնապայնությունը: Կազմակերպչական և հաղորդակցման ունակություններում առաջնային են հետևյալ որակները՝ ուղղվածություն, գործնականություն, ինքնավստահություն, հոգեբանական տակտ: Դասախոսները կարողանում են իրականացնել տարատեսակ շփումներ, իրենց աշխատանքում առաջնորդվում են բարեխղճությամբ, համարձակ են, կարող են ռիսկի գնալ: Կարողանում են կառավարել իրենց հույզերը և վարքը: Կարողանում են գնահատել տիրող մթնոլորտը և հարմարվել դրան: Արագ կողմնորոշվում են՝ ինչպես կարող են ազդել մարդկանց վրա՝ ելնելով նրա անհատական առանձնահատկություններից: Ինքնազարգացման և առաջխաղացման հարցում ցուցաբերում են զիջողականություն, պահանջկոտ չեն սեփական անձի հադեպ, անիքնավստահ են: Հոգեբանական որակները գտնվում են հարաբերակցության մեջ, դասախոսների դեպքում որպես հարաբերակցությունն ապահովող որակ հանդես է գալիս ինքնազարգացումը: Ինքնազարգացումը մարդու համապարփակ զարգացման գործընթաց է, իսկ ժամանակակից

կրթությունը դասախոսից պահանջում է ոչ միայն մասնագիտական գիտելիք և կարողություններ, այլ նաև այն, որ դասախոսը գտնվի շարունակական կրթության մեջ: Մասնագիտական գործունեության մեջ դասախոսի ինքնազարգացումը արտաքին մասնագիտական պատրաստվածության և ներքին դրդապատճառների ինտեգրման գործընթաց է: Արտաքինը սահմանում է ինքնազարգացման բովանդակությունը, ձևերն ու մեթոդները, իսկ ներքին ձգտումները ապահովում են դասախոսի ինքնազարգացման գիտակցումն ու անձնական նշանակությունը մասնագիտական գործունեության մեջ:

Այսպիսով՝ տվյալները ցույց են տալիս, որ դասախոսների ինքնազարգացումը գործնականում իրականացվում է սեփական ցանկությունից ելնելով. չկան համալսարանի կողմից իրականացվող ռազմավարություն, մեխանիզմներ, որոնք ապահովում են ինքնազարգացման ինտեգրումը դասախոսների գիտամեթոդական, գիտական և նորարարական գործունեության մեջ և այլն: Այս հանգամանքը վկայում է այն մասին, որ, օրինակ, գիտական գործունեության մեջ դասախոսի ինքնազարգացման բազմաթիվ արդյունքներ չեն ստանում համապատասխան մեթոդաբանական և հոգեբանական մեկնաբանություն, ուստի այս խնդիրը դառնում է մեր ուսումնասիրության առարկան: Մենք առաջարկում ենք վերապատրաստումների դեպքում շեշտը դնել հոգեբանական որակների փոխկապվածության վրա, որտեղ հատուկ դեր ունի ինքնազարգացումը, վերջինս զարգացնելով՝ կապահովենք հոգեբանական որակների զարգացումը: Դասախոսների հոգեբանական որակների համալիր զարգացումը նպաստում է նրանց գործունեության արդյունավետության բարձրացմանը և առաջխաղացմանը:

Օգտագործված գրականության ցանկ

1. Гогоблин Ф.Н. О некоторых психических качествах личности учителя // Вопросы психологии. 1975. № 1. С. 97-104.
2. Мерлин В.С. Очерк интегрального исследования индивидуальности. М., 1986. 254с
3. Небылицын В.Д. Психофизиологические исследования индивидуальных различий. М., 1976. 336.
4. Климов Е.А. Развивающийся человек в мире профессий. Обнинск: Изд-во «Принтер», 1993. 47с
5. Ломов Б.Ф. Методологические и теоретические проблемы психологии. М.: Наука, 1984. 313 с

6. Зеер Э.Ф. Концепция профессионального развития человека в системе непрерывного образования // Педагогическое образование в России. 2012. № 5. С. 122-127
7. Ավանեսյան Հ. Մ. Փորձարարական հոգեբանություն: Ուսումնական ձեռնարկ/ Երևան.: Էդիթ Պրինտ, 2010 թ. – 288 էջ:
8. Մեսրոբյան Վ. «Կրթության կառավարիչների մասնագիտական և հոգեբանական որակների ուսումնասիրություն» ԵՊՀ Արդի հոգեբանություն #2(5) 2019 https://drive.google.com/file/d/1emDXkm2j_hzVipV6a85N8SB-3l9d7Yd_/view